

آشنایی با شرکت های دانش بنیان و قوانین مربوطه

«شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان»، شرکت یا موسسه‌ی خصوصی و یا تعاونی است که به منظور هم‌افزایی علم و ثروت، توسعه اقتصاد دانش‌محور، تحقق اهداف علمی و اقتصادی (شامل گسترش و کاربرد اختراع و نوآوری) و تجاری‌سازی نتایج تحقیق و توسعه (شامل طراحی و تولید کالا و خدمات) در حوزه فناوری‌های برتر و باارزش افزوده‌ی فراوان به ویژه در تولید نرم‌افزارهای مربوط تشکیل می‌شود.

۱- انواع شرکت‌های دانش‌بنیان

۱-۱- شرکت‌هایی که فقط اعضای هیات علمی مالک آن هستند. در صورتی که سهام دانشگاه کمتر از ۵۰ درصد باشد، شرکت دانش‌بنیان، شرکتی خصوصی است که باید تابع قانون تجارت باشد و در اداره ثبت شرکت‌ها ثبت شود.

۲-۱- شرکت‌هایی که دانشگاه‌ها نیز در آن مالکیت دارند. در صورتی که سهام دانشگاه ۵۰ درصد یا بیشتر باشد، شرکت دانش‌بنیان، شرکتی دولتی است.

۲- شاخص‌های عمومی و اختصاصی تشخیص شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان و دانش‌بنیان نوپا

۲-۱- شرکت‌های دانش‌بنیان

شاخص‌های تشخیص شرکت‌های دانش‌بنیان به دو دسته شاخص‌های عمومی و اختصاصی تقسیم می‌شوند. شرکت‌های متقاضی باید علاوه بر شاخص‌های عمومی، شرایط مشخص شده در یکی از سه دسته شاخص‌های اختصاصی را نیز احراز نمایند.

۲-۱-۱- شاخص‌های عمومی

- حداقل دو سوم از اعضای هیات مدیره‌ی شرکت، حداقل دو مورد از شرایط ذیل را احراز کنند:
  - حداقل دارای مدرک کارشناسی باشند.
  - حداقل سه سال سابقه‌ی فعالیت کاری یا علمی در حوزه‌ی فعالیت شرکت و یا سابقه‌ی مدیریتی داشته باشند.
  - حداقل یک اختراع ثبت‌شده‌ی ارزیابی‌شده‌ی داخلی یا یک اختراع بین‌المللی مرتبط با حوزه‌ی کاری شرکت داشته باشند.
- نیمی از درآمد ناشی از فروش محصولات و خدمات دانش‌بنیان از طریق قرارداد باشد. (به استثنای شرکت‌هایی که در مرحله‌ی تجاری‌سازی اولین کالای دانش‌بنیان هستند، مشروط بر آن‌که دارای تولید پایلوت موفق همراه با استاندارد و دارای بازار مطمئن یا اعلام نیاز معتبر همراه با قرارداد تولید کالا باشند).
- سابقه بیمه پرداختی برای حداقل ۳ نفر از کارکنان تمام وقت شرکت، حداقل ۶ ماه باشد.
- عدم سوءسابقه و تخلفات مکرر در انجام تعهدات قبلی با وجود امکان انجام تعهدات.

۲-۱-۲- شاخص‌های اختصاصی

شرکت متقاضی باید علاوه بر دارا بودن شاخص‌های عمومی، واجد کلیه شرایط اختصاصی در یکی از دسته‌بندی‌های زیر نیز باشد:

۲-۱-۲-۱- شرکت‌های تولیدی محصولات دانش‌بنیان

- تولیدکننده‌ی کالای دانش‌بنیان.
- نهادینه‌سازی و بومی‌سازی دانش فنی از طریق تحقیق و توسعه.
- دارای گواهی‌نامه‌ی انطباق استاندارد یا تأییدیه‌ی معتبر.

- نسبت نیروی انسانی تمام وقت در بخش‌های غیرپشتیبانی شرکت با درجه کارشناسی و بالاتر فعال در بخش‌های مرتبط با تولید کالاهای دانش‌بنیان شرکت به کل کارکنان تمام وقت، حداقل ۳۰ درصد باشد.
- هزینه‌ی تحقیق و توسعه حداقل ۷ درصد فروش سالیانه‌ی شرکت باشد.
- عرضه‌ی کالای دانش‌بنیان یا ارتقای آن هر دو سال یک‌بار باشد.

۲-۲-۱-۲- شرکت‌های تحقیق و توسعه و خدمات طراحی مهندسی

- فعالیت تحقیق و توسعه و خدمات طراحی مهندسی مرتبط با یکی از کالاهای دانش‌بنیان باشد.
- نسبت نیروی انسانی تمام وقت در بخش‌های غیرپشتیبانی شرکت با درجه کارشناسی و بالاتر فعال در بخش‌های مرتبط با خدمات تحقیق و توسعه و طراحی مهندسی شرکت، به کل کارکنان تمام وقت، حداقل ۵۰ درصد باشد.
- حداقل یک کالا یا خدمت جدید یا بهبودیافته و یا بهبود فرایند در یک سال گذشته عرضه شده باشد.
- تولید شرکت حداکثر در حد تولید نمونه آزمایشی یا پایلوت باشد.

۲-۲-۱-۳- شرکت‌های خدمات تخصصی دانش‌بنیان

- نسبت نیروی انسانی تمام وقت در بخش‌های غیرپشتیبانی شرکت با درجه کارشناسی و بالاتر فعال در بخش‌های مرتبط با ارائه خدمات تخصصی دانش‌بنیان شرکت، به کل کارکنان تمام وقت، حداقل ۵۰ درصد باشد.
- هزینه تحقیق و توسعه مرتبط با خدمات تخصصی دانش‌بنیان حداقل ۷ درصد فروش سالیانه شرکت باشد.
- حداقل درآمد سالیانه‌ی شرکت برابر یک میلیارد ریال به قیمت ثابت سال ۹۱ باشد.

۲-۲- شرکت‌های دانش‌بنیان نوپا

شرکت‌های دانش‌بنیان نوپا باید همه‌ی شاخص‌های زیر را احراز نمایند:

- تولیدکننده و یا دارای برنامه طراحی و تولید کالای دانش‌بنیان مورد تایید مرکز رشد یا پارک علم و فناوری مربوط یا ستاد فناوری راهبردی مربوط باشد.
- نهادینه‌سازی و بومی‌سازی دانش فنی از طریق تحقیق و توسعه صورت پذیرد.
- دارای عملکرد تحقیق و توسعه باشد.
- شرکت دارای ۲ نفر نیروی انسانی تمام وقت باشد.
- حداقل یک سال از تاریخ ثبت آن گذشته باشد.
- عدم سوءسابقه و تخلفات مکرر در انجام تعهدات قبلی باشد.
- دوسوم اعضای هیات مدیره دارای حداقل دو مورد از شرایط زیر باشد:
  - حداقل مدرک کارشناسی
  - حداقل ۳ سال سابقه کاری یا علمی مرتبط یا سابقه مدیریت
  - حداقل یک اختراع تایید شده

۳- چگونگی ایجاد شرکت‌های دانش‌بنیان

دانشگاه‌ها و واحدهای پژوهشی پس از تصویب امکان تاسیس شرکت‌های دانش‌بنیان در آیین‌نامه‌ی مالی و معاملاتی خود در هیات امنا، می‌توانند شروع به تشکیل شرکت‌های دانش‌بنیان نمایند. هر شرکت دانش‌بنیان به پیشنهاد تعدادی از اعضای هیات علمی و تصویب دانشگاه یا واحد پژوهشی تاسیس خواهد شد و یا توسط دانشگاه و واحد پژوهشی به اعضای هیات علمی پیشنهاد می‌شود. دانشگاه‌ها و واحدهای پژوهشی به صورت‌های زیر می‌توانند در شرکت‌های دانش‌بنیان سهامدار باشند:

- به جهت اعتبار دانشگاه یا واحد پژوهشی، بخشی از سهام شرکت دانش‌بنیان به نام دانشگاه یا واحد پژوهشی می‌شود. (حداقل ۵ درصد)
- به دلیل استفاده از مورد یا موارد مشخصی از یافته‌های پژوهشی دانشگاه یا واحد پژوهشی در شرکت، بخشی از سهام شرکت با توافق سهامداران (دانشگاه یا واحد پژوهشی و دیگر

- سهامداران حقیقی یا حقوقی) به نام دانشگاه یا واحد پژوهشی می‌شود. (در هر مورد استفاده، بنا بر ارزش موضوع استفاده‌شده، سهام مربوطه می‌تواند از ۱ تا ۱۰۰ درصد باشد).
- به علت سرمایه‌گذاری مستقیم دانشگاه، بخشی از سهام شرکت دانش‌بنیان به نام دانشگاه است. (درصد، متناسب با میزان سرمایه‌گذاری است).
- به جهت خدمات دیگری که دانشگاه به شرکت دانش‌بنیان ارائه می‌دهد، بخشی از سهام به نام دانشگاه می‌شود. (متناسب با میزان خدمات)
- اگر شرکت دانش‌بنیان دولتی باشد، بدون نیاز به ارایه‌ی هیچ خدماتی، حداقل ۵۰ درصد سهام به نام دانشگاه یا واحد پژوهشی است.
- هر دانشگاه در سال نخست می‌تواند یک شرکت مادر تخصصی راه‌اندازی کند.
- ایجاد این شرکت‌ها با همکاری شهرداری‌ها یا مشارکت دانشگاه‌های منطقه در اولویت می‌باشد.

تبصره ۱: شرکت دانش‌بنیان به صورت شرکتی و مستقل از تشکیلات دانشگاه اداره می‌شود و دانشگاه به میزان سهامی که در شرکت دانش‌بنیان دارد، در مدیریت آن تاثیرگذار بوده و در سود و ضرر آن شریک است.

تبصره ۲: سازمان‌های حقوقی (خصوصی یا دولتی) خارج از دانشگاه، متناسب با میزان سرمایه‌گذاری خود، می‌توانند سهامدار شرکت دانش‌بنیان باشند. (شکل‌گیری شرکت‌های دانش‌بنیان با مشارکت صنایع دولتی یا خصوصی و دستگاه‌ها و سازمان‌های اجرایی در موفقیت آن‌ها تاثیر دارد.) در صورتی که بیش از ۵۰ درصد سهام این‌گونه شرکت‌ها دولتی باشد، باید به تصویب هیات وزیران برسد.

تبصره ۳: رییس و معاونین دانشگاه و واحد پژوهشی در زمان تصدی مسوولیت، می‌توانند سهامدار شرکت‌های دانش‌بنیان شوند؛ و لیکن هیات مدیره و مدیرعاملی این‌گونه شرکت‌ها را تا زمان تصدی مسوولیت نمی‌توانند داشته باشند.

تبصره ۴: در شرکت‌های دانش‌بنیان خصوصی، اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها و واحدهای پژوهشی، متناسب با میزان وقت‌گذاری و نوع فعالیت در شرکت (علاوه بر انجام وظایف دانش‌بنیان) یا متناسب با

میزان مشارکت در مالکیت فکری موضوعی که در شرکت استفاده می‌شود و یا متناسب با میزان سرمایه گذاری واقعی (نه اسمی) که در شرکت دارند، سهامدار می‌شوند.

تبصره ۵: در شرکت‌های دانش‌بنیان خصوصی، افراد حقیقی داخل یا خارج از دانشگاه یا واحد پژوهشی (غیر از اعضای هیات علمی) می‌توانند به دلایل خاص و یا شرایطی که دانشگاه یا واحد پژوهشی تعیین می‌کند، صاحب بخشی از سهام شوند.

تبصره ۶: برای ایجاد شرکت‌های دانش‌بنیان که اعضای هیات علمی، صد در صد مالکیت را دارند، نیازی به تصویب دانشگاه نیست و احراز عضویت علمی متقاضیان تاسیس شرکت کافی است.

۴- حمایت‌ها و تسهیلات قابل اعطا به شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان

- معافیت از پرداخت مالیات، عوارض، حقوق گمرکی، سود بازرگانی و عوارض صادراتی به مدت ۱۵ سال.
- تامین تمام یا بخشی از هزینه‌ی تولید، عرضه یا به‌کارگیری نوآوری و فناوری با اعطای تسهیلات کم بهره یا بدون بهره بلندمدت و یا کوتاه مدت بر طبق عقود شرعی.
- اولویت استقرار واحدهای پژوهشی، فناوری و مهندسی و تولیدی شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان موضوع این قانون در محل پارک‌های علم و فناوری، مراکز رشد، مناطق ویژه اقتصادی و یا مناطق ویژه علم و فناوری.
- اولویت واگذاری تمام یا بخشی از سهام مراکز و مؤسسات پژوهشی دولتی قابل واگذاری بر اساس ضوابط قانون اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی به شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان موضوع این قانون.
- ایجاد پوشش بیمه‌ای مناسب برای کاهش خطرپذیری محصولات دستاوردهای دانش، نوآوری و فناوری در تمام مراحل تولید، عرضه و به‌کارگیری.
- همچنین در ماده ۱۷ قانون برنامه پنجم توسعه کشور دولت مجاز است به منظور توسعه و انتشار فناوری و حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان اقدامات زیر را انجام دهد:

- الف- حمایت مالی از پژوهش‌های تقاضا محور مشترک با دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی، پژوهشی و فناوری و حوزه‌های علمیه در موارد ناظر به حل مشکلات موجود کشور مشروط به این که حداقل پنجاه درصد از هزینه‌های آن را کارفرمای غیردولتی تامین و تعهد کرده باشد.
- ب- حمایت مالی و تسهیل شکل‌گیری و توسعه شرکت‌های کوچک و متوسط خصوصی و تعاونی که در زمینه تجاری‌سازی دانش و فناوری به‌ویژه تولید محصولات مبتنی بر فناوری‌های پیشرفته و صادرات خدمات فنی و مهندسی فعالیت می‌کنند و نیز حمایت از راه‌اندازی مراکز رشد و پارک‌های علم و فناوری از طریق بخش غیردولتی.
- ج- حمایت‌های قانونی لازم در راستای تشویق طرف‌های خارجی قراردادهای بین‌المللی و سرمایه‌گذاری خارجی برای انتقال دانش فنی و بخشی از فعالیت‌های تحقیق و توسعه مربوط به داخل کشور و انجام آن با مشارکت شرکت‌های داخلی
- د - حمایت مالی از ایجاد و توسعه بورس ایده و بازار فناوری به منظور استفاده از ظرفیت‌های علمی در جهت پاسخگویی به نیاز بخش‌های صنعت، کشاورزی و خدمات.
- د- حمایت مالی از پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانشجویی در راستای ارتقاء بهره‌وری و حل مشکلات کشور
- و - تامین و پرداخت بخشی از هزینه ثبت اختراعات، تولید دانش فنی و حمایت مالی از تولیدکنندگان برای خرید دانش فنی و امتیاز اختراعات.
- تبصره ۱- دستگاه‌های اجرایی مکلفند امکانات و تجهیزات پژوهشی و تحقیقاتی، آزمایشگاه‌ها و کارگاه‌ها را با نرخ ترجیحی در اختیار موسسات و شرکت‌های دانش‌بنیان مورد تایید شورای عالی علوم، تحقیقات و فناوری در چهارچوب مصوبه هیات وزیران قرار دهند.
- تبصره ۲- در راستای توسعه و انتشار فناوری به دستگاه‌های اجرایی اجازه داده می‌شود مالکیت فکری، دانش فنی و تجهیزاتی را که در چهارچوب قرارداد با دانشگاه‌ها و موسسات پژوهشی و فناوری دولتی ایجاد و حاصل شده است به دانشگاه‌ها و موسسات یادشده واگذار نمایند.

▪ تبصره ۳- سازمان ثبت اسناد و املاک کشور موظف است صرفاً پس از ارایه گواهی ممیزی علمی اختراعات از سوی مراجع ذیصلاح نسبت به ثبت اختراعات اقدام نماید.

▪ تبصره ۴- اعضای هیات علمی می‌توانند با موافقت هیات امنای همان دانشگاه نسبت به تشکیل موسسات و شرکتهای صددرد صدی خصوصی دانش‌بنیان اقدام و یا در این موسسات و شرکتهای مشارکت نمایند. این موسسات و شرکتهای برای انعقاد قرارداد پژوهشی مستقیم و یا غیرمستقیم با دستگاههای اجرایی، مشمول قانون منع مداخله کارکنان در معاملات دولتی و تغییرات بعدی آن نیستند.

۵- اهداف شرکتهای دانش‌بنیان

- جذب و تبدیل ایده‌ها به محصول و مشاغل پایدار.
- هم‌افزایی علم و ثروت (تجاری‌سازی علم و دانش).
- تجاری‌سازی یافته‌های پژوهشی و تحقیقاتی.
- توانمندسازی دانش‌آموختگان به منظور ورود به فضای کسب‌وکار.
- حمایت، هدایت و سمتهی در جهت نوآوری‌ها و تولید فناوری‌های برتر.
- ایجاد زمینه برای به‌کارگیری هرچه بیشتر توانمندی‌های دانشگاه‌ها و واحدهای پژوهشی در جامعه.
- ترغیب متخصصین، نوآوران، مخترعان، اعضای هیات‌علمی دانشگاه‌ها و واحدهای پژوهشی برای فعالیت‌های بیشتر در رفع نیازهای جامعه برای ترویج فرهنگ تجاری‌سازی در دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی.
- تشویق بنگاه‌های اقتصادی و دستگاه‌های اجرایی به بهره‌گیری از یافته‌های پژوهشی و فناوری‌های شکل یافته در مراکز پژوهشی.
- ارتقای فرهنگ عمومی کارآفرینی.

۶- زمینه‌های فعالیت شرکت‌های دانش‌بنیان

- انجام پژوهش‌های کاربردی و توسعه‌ای.
- ارائه خدمات تخصصی و مشاوره‌ای (خدمات علمی، تحقیقاتی و فنی).
- تولید محصولات با فناوری نوین (توسعه فناوری).
- انجام خدمات نظارتی بر پروژه‌های پژوهشی، اجرایی و مشاوره‌ای.
- ارائه خدمات توسعه‌ی کارآفرینی.
- ایجاد مراکز رشد و خدمات ایجاد و توسعه‌ی کسب‌وکار.
- ارائه خدمات توسعه‌ی محصول جدید.
- ارائه خدمات ایجاد و توسعه‌ی خوشه‌های کسب‌وکار.
- تشخیص فرصت‌های کارآفرینی.
- انجام خدمات توسعه‌ی فناوری.
- انجام خدمات ورود کسب‌وکارها به بازار بین‌الملل و جهانی کردن آن‌ها.
- برنامه‌ریزی و اجرای طرح‌های توسعه‌ی کارآفرینی در سطوح ملی، منطقه‌ای و محلی.

با توجه به تعریف و کارکردهای شرکت‌های دانش‌بنیان، این شرکت‌ها، به عنوان بنگاه‌های اقتصاد دانش‌بنیان، نقش محوری در ساختار این نوع اقتصاد ایفا می‌نمایند. شرکت‌های دانش‌بنیان، با توجه به ویژگی‌های خود و پویایی و تطبیق با شرایط محیط پیرامونی و انعطاف‌پذیری بالا، ظرفیت مناسبی برای روبه‌رو شدن با شرایط تحریم را دارا هستند. همچنین توزیع عادلانه‌تر ثروت، بر اساس شایسته‌سالاری در چنین شرکت‌هایی، تاثیر زیادی در عدالت اقتصادی دارد و از سوی دیگر، با توجه به توانمندتر بودن این شرکت‌ها، در مقایسه با شرکت‌های سنتی، سبب افزایش بهره‌وری و کارآمدی شرکت‌های دولتی واکذارشده خواهد شد. علاوه بر این، استراتژی عدم تمرکز فعالیت‌های تولیدی در چند شرکت بزرگ دولتی، مانع از تحریم آسان محصولات یا مواد اولیه‌ی شرکت‌ها می‌گردد. با توجه به این که یکی از عوامل اساسی رشد تولید سرانه‌ی ملی، اقتصاد دانش‌بنیان و بنگاه‌های اقتصادی دانش‌بنیان است، یکی از راهکارهای اساسی خودکفایی پایدار در محصولات استراتژیک، ارتقای فناوری و افزایش بهره‌وری عوامل تولید از طریق دانش‌بنیان نمودن اقتصاد و توسعه‌ی شرکت‌های دانش‌بنیان است. یکی از

اساسی‌ترین زیرساخت‌های اقتصاد دانش‌بنیان و پیش‌نیاز تحقق استراتژی شرکت‌های دانش‌بنیان، سرمایه‌ی انسانی خلاق، نوآور و دانشی است که با توجه به ترکیب جمعیتی کشور ایران و جمعیت بالای جوانان تحصیل‌کرده و نیروی انسانی به‌عنوان بزرگ‌ترین و باارزش‌ترین سرمایه‌ی کشور، باید مورد توجه قرار گیرد و بدین ترتیب، با توانمند نمودن و تشویق و زمینه‌سازی فعالیت آنان در قالب شرکت‌های دانش‌بنیان، کشور توان رویارویی با هر گونه تهدید و تحریم اقتصادی را خواهد داشت.

